

Předkládám čtenáři článek, který popisuje poslední okamžiky služby pyrotechnika krajské správy SNB v Ústí nad Labem poručíka Zdeňka VOSYKY, který tragicky zahynul dne 8. prosince 1959 při ničení munice. Článek má za úkol připomenout osud jednoho z mnoha kolegů – pyrotechniků, kteří položili svůj život při likvidaci pozůstatků války. Pozůstatků, které pro civilní obyvatelstvo a pak především pro děti, představovaly mnoho let po válce a stále ještě představují UKRYTOU SMRT.

Článek je jednou kapitolou knihy „PŘÍBĚHY VĚRNOSTI A CTI“ autorů Aloise Císaře a Oty Holuba vydanou v roce 1979 v nakladatelství Naše vojsko. Kniha v době svého vydání propagovala formou jednotlivých příběhů práci příslušníků SNB. Do zde předloženého příběhu jsem necítil potřebu zasahovat, a proto vám jej předkládám bez úprav.

plk. Ing. Vlastimil Prokop

UKRYTÁ SMRT

Bylo pošmorné, uplakané ráno 8. prosince 1959. Na okna kanceláře náčelníka technického oddělení krajské správy Sboru národní bezpečnosti v Ústí nad Labem co chvíli zabubnovala sprška studeného deště se sněhem. Čas, že by do něj psa nevyhnal.

Náčelník se znovu podíval do spisu, ležícího před ním na stole, a potom z okna.

Zrovna ideální počasí na to mít nebude, ale ... Zdeněk to zvládne, Zdeněk ano, - pomyslel si a zvedl sluchátko telefonu.

Za chvíli se za dveřmi ozvaly rázné kroky a do kanceláře vstoupil štíhlý, asi čtyřicetiletý důstojník.

„Soudruhu náčelníku, poručík Vosyka, přišel jsem na váš rozkaz!“

„Posaď se Zdeňku, mám pro tebe práci. Moc příjemná sice v tomhle počasí nebude, ale jak tě znám, půjdeš do toho, kdyby šidla padala.“

„Provedu! A kdyby padala... vezmu si přilbu,“ odpověděl poručík. Oba muži se rozesmáli.

Náčelník však zvažněl.

„Vezmeš si vůz a zajedeš do Litoměřic. Mají tak několik dělostřeleckých nábojů, ruční granáty, pár min, kartony černého prachu, pěchotní střelivo. Ostatně, tady to máš vypsáno.“ Náčelník podal Vosykovi spis, do kterého nahlížel.

„Ještě něco. Stav se na obvodním oddělení v Ústěku. Také pro tebe něco mají. Vezmi to najednou.“

„Dej na sebe pozor. Pyrotechnik se může splést jen jednou v životě, i když je odborník na slovo vzatý.“

„Žádný strach, soudruhu náčelníku. Nejpozději do jedné hodiny jsem zpátky.“

Cvakly podpatky a pyrotechnik krajské správy SNB v Ústí nad Labem poručík Zdeněk Vosyka opustil kancelář svého náčelníka.

Kdo to byl Zdeněk Vosyka?

Zdeněk Vosyka byl veselý, inteligentní muž. Žádnou legraci nikdy nezkazil. Měl tolik rád život. Snad právě proto ho neváhal nasazovat ve službách veřejnosti, aby chránil životy svých spoluobčanů. Takřka denně hleděl do tváře smrti, ukryté v ocelových pláštích nevybuchlých leteckých pum, granátů, min a nábojů.

Kolik takovýchto pozůstatků druhé světové války bylo a ještě je roztroušeno po naší vlasti, zejména v pohraničních oblastech. Po létech stárnutí a vlivem koroze je tato manipulace snad ještě nebezpečnější, než nová.

Poručík Vosyka měl rád život. Měl rád kolem sebe dětský smích. Chtěl následovat svým posláním svou matku a stát se učitelem. Začal studovat těsně před vypuknutím druhé světové

války. Spolu se svými rodiči, působícími tehdy na Podkarpatské Rusi, musel evakuovat do otcovy domovské obce na Rakovnicko v Čechách. Otce tyto neblahé události zlomily. Pro početnou rodinu to byla citelná rána. Musela žít prakticky pouze z matčina platu a nebylo ani pomýšlení, že by Zdeněk mohl pokračovat ve studiu. Od září do prosince 1939 pracoval jako pomocný dělník na stavbě silnice v Lánech a další dva roky v Bělečském polesí jako lesní dělník. V novém prostředí si rychle zvykl. A tvrdá dřevařská práce se mu zalíbila.

Patřil však k nešťastnému ročníku 1921, který byl v jedenačtyřicátém roce totálně nasazen na práci do říše.

Zdeňka přidělili do zbrojovky. Vědomí, že zbraně, které pomáhal vyrábět, šíří zkázu třeba právě doma na rodné Ukrajině, ho vedlo k touze utéci.

První pokus se mu nepodařil. Ještě na říšském území byl zadržen a vrácen do továrny. Byl rád, že se spokojili pouze s kázeňským potrestáním. Nic ho však nemohlo od jeho úmyslu odradit. Trpělivě čekal na další vhodnou příležitost. Naskytla se mu v druhé polovině roku 1942 po jednom z velkých náletů. Bylo to hrozné. Celé městské čtvrti se proměnily v rozvaliny, všude kolem zuřily požáry, nové a nové výbuchy časovaných pum ohrožovaly záchranné skupiny. Hrůza a zmatek však Zdeňkovi posloužily.

Ať mne pokládají za pohřešovaného, smál se v duchu. Než přijdou na to, že jsem nezůstal v troskách, budu už dávno za horami.

Tentokrát si dával lepší pozor. Věděl, že na všech větších nádražích organizuje policie šňáry a zátahy na podobné dezertéry, jako byl on. Podařilo se mu nenápadně proklouznout. Když už na nádražních vývěskách spatřil německo-české nápisy, věděl, že má vyhráno. Alespoň byl o tom přesvědčen.

Domů se dostal celkem bez problémů, ale co dále? Musí pracovat, aby měl z čeho žít. To ale nebylo možné bez povolení protektorátního úřadu práce, verbujícího české lidi do německých robotáren pro válečný průmysl.

Vedoucí bělečského polesí riskoval a zaměstnal Zdeňka načerno. Oblíbil si ho. A potom, křivoklátské lesy jsou hluboké.

Vrchní strážmistr se několikrát přišel na příkaz shora ptát Zdeňkovy matky, zda něco neví, ale vždy odcházel s nepořízenou. K jeho cti je nutno říci, že velmi dobře věděl, že se Zdeněk dávno vrátil domů. Vždyť se už víckrát potkali, ale to se buď otočil a „neviděl“ ho, či na něho dokonce spiklenecky mrkl.

Déle než rok se mladému Vosykovi dařilo unikat pozornosti pracovního úřadu. Válečná situace se začala obracet. Nacisté stále častěji „zkracovali frontu“ na Východě a Zdeňkovi svítla naděje, že už to do konce války doma vydrží.

Nevydržel. Nakonec ho přece jen vypátrali, za útěk z totálního nasazení byl zatčen, ztýrán a odsouzen na čtyři měsíce do vězení. Po odpykání trestu znovu putoval pod zvýšeným dozorem na nucenou práci do říše.

Až do konce války se mu už další útěk nepodařil. Doma se objevil až v květnu 1945. Ihned vstoupil jako dobrovolník do nově se tvořící československé armády a od 15. května do 12. července 1945 sloužil u tehdejšího 9. pěšího pluku v Mostě.

Po propuštění z dobrovolné služby odejel budovat pohraničí. Zde poprvé na vlastní oči uviděl, co dokáže nalezený a nevybuchlý granát udělat s tělíčkem dítěte, které v něm vidí neznámou lákavou hračku. Tehdy se rozhodl. Rozloučil se s dávným snem – učitelstvím – a požádal o přijetí k Bezpečnosti.

Konečně pyrotechnikem

V roce 1949 byl Zdeněk Vosyka přijat ke Sboru národní bezpečnosti. Absolvoval nástupní školu SNB a zastával jako výkonný příslušník různé funkce. Všechny služební posudky z té doby se shodují v tom, že jako příslušník hlídkové služby i jako vyšetřovatel plnil strážmistr Vosyka vždy svědomitě, houževnatě a odpovědně všechny uložené úkoly. Zdeněk však spokojen nebyl. Stále v duchu viděl zohavené dětské tělíčko a věděl, že všude kolem je dosud skrytá smrt.

V roce 1952 se konečně dočkal. Na vlastní naléhavou žádost byl vyslán do armádního pyrotechnického kursu, který absolvoval s výtečným prospěchem. Byl nejlepším frekventantem.

„Projevoval nesmírnou pílí a osvojil si velké odborné znalosti a vědomosti...“, hodnotil jej na závěr kursu Zdeňkův velitel a navrhl povýšení o dva stupně.

A pak se už trhaviny a zneškodňování ukryté smrti staly denním chlebem staršiny a později poručíka SNB Zdeňka Vosyky. Ve své práci byl neúnavný. Nic mu při ní nepřišlo zatěžko, nikdy neznal slova – nemohu, nejde to, na to nestačím.

Během několika let zničil třicet velkých leteckých pum, několik stovek pancéřových pěstí, více než pět set dělostřeleckých granátů, nemluvě už o tisících min, ručních granátů, o metrických centech vojenských a průmyslových trhavin, o statisících kusů pěchotního střeliva, rozbušek a jiného nebezpečného materiálu.

Poručíka Zdeňka Vosyku dobře znali i dělníci a technici průmyslových podniků a závodů celého kraje. Jeho pyrotechnické umění jim podstatně usnadňovalo práci při demolicích starých objektů a při rekonstrukci závodů. Setkávali se s ním i ústeční železničáři, kterým často ušetřil mnoho dřiny a starostí.

Této pomoci závodům se věnoval jen v době svého osobního volna – v sobotu odpoledne a o nedělích – ale přece jen našel čas na vlastní rodinu, na pečlivé vykonávání funkcí, i na svého koníčka – amatérské malování; to bylo jeho velkou láskou. Soudruzi z ústecké krajské správy SNB, ale i z jiných podniků si jistě ještě dnes vzpomenu na vtipné nástěnky i pěknou výzdobu k různým příležitostem. Nejen to, byl i úspěšným fotoamatérem a zaníceným divadelním ochotníkem.

Kde na to všechno našel čas při obrovském pracovním a nervovém vypětí? Není v tom žádné tajemství. Zdeňk Vosyka chtěl žít a žil plnokrevným životem člověka – komunisty. Vše, co znal a dovedl, dával prostě a rád ve prospěch lidí, ve prospěch své vlasti.

Nelze ani odhadnout, kolik dětí a dospělých z celého Ústecka se může dnes radovat ze života a může spřádat a uskutečňovat své sny jen proto, že z jejich cesty odstranil nebezpečí ukryté smrti právě poručík Vosyka.

Zaskočen

Poručík Vosyka se svými dvěma pomocníky opatrně uložil nebezpečný náklad z Litoměřic a Úštěku do služebního vozu a odvážel jej na místo, kde měl munici zneškodnit. Zkušený řidič jel pomalu, opatrně s rozsvícenými světly. Vyhýbal se, pokud to šlo, výmolům a jiným nerovnostem. Nejel s pyrotechnikem poprvé a věděl, co veze.

Poručík chvílemi přivřel oči, jako by podřimoval.

Konečně dorazili na místo do opuštěné pískovny u Úštěku. Vystoupil a vydal svým pomocníkům rozkazy.

„Tak, hoši, opatrně to skládejte a přenášejte tamhle k té jámě!“

Sám nosil nejnebezpečnější kusy. Pečlivě urovnaná hromádka munice už nemůže nikomu ublížit. Skutečně nemůže...?

Mladší z pomocníků tiše zaprosil:

„Mohl bych být tady s vámi? Až do posledka?“

Vosyka se otočil k mladému seržantovi. Zná ho a chápe. Je to opatrný mládenec s jemnými rukama, kterému, stejně jako Voskovi, trhaviny učarovaly.

„Ne, opravdu ne,“ odpověděl.

Střelivo leželo na zemi a matně se lesklo v paprscích vzdáleného zimního slunce.

Vosyka vydal poslední pokyny:

„To další je už moje záležitost. Proved'te obhlídku terénu, aby nám sem náhodou nezatoulal nikdo nepovolaný. Až budete hotovi, zapísejte a skryjte se až tamhle za tu skálu!“ ukázal na skalní masív. „Řidič se vrátí na silnici a tam na nás počká. Až budu hotov s přípravou, zavolám – POZOR! PÁLÍM! A příběhnu za vámi. Času je dost, zápalnice bude hořet sedmdesát vteřin.“

Pomocníci odcházeli a pyrotechnik končil poslední přípravy. Pracoval naprosto klidně, bez nejmenšího vzrušení. Soustředěně přikládal a propojoval bleskovicí průpalné nálože: konečně rozvinul zápalnou šňůru. Při práci si tiše hvízdal. V té chvíli neexistovalo pro něho nic, než hromada trhavin určená k zneškodnění a rozbuška se zápalnicí, jejíž konec lehce přičezával. Věděl přesně jak a kam sáhnout, co si může a co nesmí dovolit. Nakonec zavolal: “POZOR! PÁLÍM!“

Ke středu salámově seříznutého okraje zápalné šňůry přiložil zápalku, kterou držel mezi dvěma prsty. Škrtl o ni krabičkou. Povedlo se zažehnout sirku na první pokus.

Obloha v té chvíli znovu potemněla.

Zápalná šňůra začala prskat. Vosyka ji spokojeně položil na zem a napřímil se. Času má dost. Zápalnice bude hořet ještě sedmdesát vteřin.

V úkrytu za skálou jeden z pomocníků nahlas počítal: „Jeden, dva, tři, čtyři...“

Vtom se ozvala silná detonace. Několikrát se odrazila od skal a pozvolna v dálce umlkala.

„Poručík přece říkal, že to bude hořet sedmdesát vteřin...?“

Vyrazili z úkrytu a s předtuchou tragédie běželi jako o závod k místu výbuchu. Každá pomoc byla však již marná.

Byl mrtev.

Říká se, že pyrotechnik se může splést jen jednou... on se však nespletl! Podle znalecké expertízy zavinila předčasný výbuch vadná zápalnice.

Prezident Československé republiky udělil poručíku Zdeňku Vosykovi vyznamenání „ZA STATEČNOST“ in memoriam. V dekretu o udělení se praví:

„Udělují vyznamenání ZA STATEČNOST za příkladné plnění zodpovědné a nebezpečné funkce pyrotechnika a dosažené výsledky při ničení nalezené munice, čímž se zasloužil o ochranu života a zdraví občanů a majetku socialistického i soukromého.“